

ПОСТАНАРХІЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ РАДИКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті представлено постанархістську концептуалізацію радикальної політики. Методологією дослідження став критичний аналіз і використання історико-філософських методів, метод контекстуалізму, метод дискурсивного аналізу. У зв'язку з активізацією протестних рухів, зокрема спрямованих на боротьбу зі всевладдям держави, поширенням ідеології антиглобалізму зростає теоретичний інтерес до анархізму. Анархізм сьогодні не є єдиною політичною доктриною. Це велика сім'я однодумців, яких об'єднує ворожість щодо невідконтрольної влади, недовіра до ієрархії і оптимістична віра в здатність простих людей контролювати своє життя та організовувати соціальні відносини на основі свободи, рівності й солідарності. У рамках оголошеного «анархістського повороту» анархізм маніфестується як підґрунтя радикальної політики останніх часів. Теоретичні основи сучасного анархізму залишаються малодослідженими. Сучасний політичний радикалізм опирається на певну філософію, яка по-новому обґрунтовує ідеї і дії в соціально-політичній сфері, спрямовані на докорінну зміну існуючих суспільних інститутів. Це філософія дії, боротьби, протесту. Постанархізм у статті розглянуто як новий погляд на радикальну політику. Сформульовано особливості філософського есенціалізму як базису концептуального моделювання в класичному анархізмі. Постанархізм представлений як філософія, яка уникає есенціалізму, проаналізовано її інструментарій. Проаналізовано зв'язок між лівим рухом 1960-х рр. і сучасними посткапіталістичними рухами. Політична теорія тут отримує подальший розвиток, перестає бути абстрактною, наповнюється людським змістом. У рамках «анархістського повороту» відбувається поступове руйнування сформованих за багато років у літературі та громадській думці основних стереотипів або наративів щодо анархізму (про його теоретичну неспроможність, ненауковість, утопізм). Доведено, що теорія анархізму постійно розвивається й оновлюється з метою знайти рішення гострих соціальних, політичних і економічних проблем. Перспективність постанархізму автор бачить у його філософичності, тобто політичній філософії, що лежить у його підґрунті та є невід'язливою цінністю. В епоху модерну така філософія була витіснена позитивістською політичною наукою в теорії, що призвело, на думку деяких фахівців, до торжества морального нігілізму й релятивізму на практиці. Отримані результати дозволяють з'ясувати, що відрізняє сучасний анархізм як рух і філософію від лівих рухів минулого, а також встановити особливості теоретичної мови опису сучасного протестного руху.

Ключові слова: анархізм, анархістські дослідження, постанархізм, дослідження опору, політична філософія, анархістська філософія.

Сучасна анархістська філософія є визнаною реальністю політичного життя і соціальної думки. Водночас наявні сьогодні визначення місця анархізму в системі світової політики неоднозначні. Анархізм відносять до ліворадикальних суспільно-політичних рухів і ідей, маючи на увазі його безкомпромісну прихильність певним поглядам. Суттєво важливою для вітчизняного інтелектуала є різниця між анархією, прагненням до руйнації та хаосу і анархізмом як ідеалом вільної соціальної організації. У сучасній філософії актуальними залишаються питання, які пов'язані з переосмисленням поняття «анархізм», його перспективами в контексті світу, який змінюється і змінюється.

Теоретичні основи сучасного анархізму також залишаються малодослідженими. Сучасний політичний радикалізм опирається на певну філософію, яка по-новому обґрунтовує ідеї та дії в соціально-політичній сфері, які спрямовані на докорінні зміни наявних суспільних інститутів. Інакше кажучи, це філософія дії, боротьби, протесту. Розкриттю її основних рис присвячена ця стаття.

Постметафізична філософія стає політичною і не може пройти повз протестні рухи. Сучасна політична теорія (і постанархізм як її складова) – це прояв кризи політичної філософії Модерну, засновники якої (Н. Макіавеллі, Т. Гоббс і Дж. Локк), на думку сучасних критиків, свідомо занижуючи стандарти політичної дії, «створили умови для витіснення політичної філософії “вільною від цінностей” позитивістською політичною наукою в теорії і для панування морального нігілізму й релятивізму на практиці» [Современная западная философия, 2009, с. 363; Крічлі, 2008] (тут і далі переклад мій. – А. П.). Пошук нового погляду на радикальну політику тісно пов'язаний з аналізом нових соціальних рухів кінця ХХ століття, організованих як різноманітні, відкриті, самоврядні мережі [див.: Альтерглобалізм: теорія и практика..., 2003]. Соціальні системи є найскладнішими системами у Всесвіті, а отже вони складно піддаються аналізу. Всередині них постійно триває боротьба за їх кращу побудову. Тож обов'язком соціальних мислителів є надання допомоги в проясненні варіантів майбутнього історичного вибору. Або, як пише Валлерстайн, «прийшов час утопістики (utopistics) – інтенсивного і неупередженого аналізу історичних альтернатив» [Валлерстайн, 2003, с. 46]. Термін «утопістика» він пропонує замість «утопії». На наш погляд, до сучасної «утопістики» цілком можливо віднести анархістську думку. Вона орієнтована на соціальну проблематику, готова осмислювати мінливий світ, шукає способи побудови дійсно справедливого, вільного суспільства і традиційно достатньо радикально роззирається зі сформованим status quo. Ситуація, що склалася сьогодні в світі, робить анархістську думку знов актуальною.

Різде відродження культурного й академічного інтересу до анархістських ідей в останні роки отримало в літературі назву «анархістський поворот» [Gordon, 2008; McGeough, 2019; Blumenfeld, Bottici & Critchley, 2013]. Поза всяким сумнівом цей поворот відбувається в умовах активізації протестних рухів, спрямованих на боротьбу зі всевладдям держави, а також зростанням популярності ідеології антиглобалізму і кризи неолібералізму. Регіональні особливості лівого радикалізму другої половини ХХ століття, як і раніше, мають значення для розуміння рівня підтримки радикалізму з боку суспільства. Однак новим явищем у певний момент стала глобалізація протестного руху. Початок форми сучасного системного (тобто такого, що регулярно відтворюється, а не є епізодичним) протесту прийнято датувати 1960-ми роками. Глобалізація світового господарства і соціальна нерівність, яка посилюється, сприяють активізації ліворадикального руху. Його осмислення ускладнене нездатністю соціальної теорії осмислити протестну комунікацію, «яка все ще сприймається як якась аномалія, девіантність або аномія, тобто як дещо ненормальне, а-соціальне і в цьому сенсі – парадоксальне; дещо, що суттєво характеризує сучасне суспільство, але одночасно є чимось зовнішнім і таким, що протистоїть останньому» [Бараш, 2008, с. 92].

Мета статті – представити постанархістську концептуалізацію радикальної політики. Це означає обґрунтувати, практичним вираженням якої теорії є сучасний лівий радикалізм анархістського спрямування. Досягнення поставленої мети передбачає, по-перше, аналіз зв'язку між «класичним» анархізмом, лівим рухом 1960-х рр. і сучасним лівим радикалізмом, а по-друге, експлікацію філософсько-методологічних підстав постанархізму.

Після визначення мети нашого дослідження вкажемо його методологію. Це критичний аналіз і використання історико-філософських методів, а також спроба простежити ключові поняття статті в різних історичних, культурних та інтелектуальних контекстах (контекстуалізм). Використовується метод дискурсивного аналізу для порівняння «класичного» анархізму і «постанархізму», а також для розгляду філософських концепцій, що тяжіють до анархізму. Автор опирається на уявлення про постанархізм Сола Ньюмена, а також на роботу з терміном «анархізм», яку виконують Саймон Крічлі, Джорджо Агамбен, Жак Рансьєр.

Постанархізм – це філософія кінця 1990-х рр., яка не визнає репресивну владу та використовує постструктуралізм для аналізу сучасного стану справ і засобів опору щодо

status quo, який склався. Сол Ньюмен створює унікальну інтерпретацію анархістської ідеології, оновлюючи концепції минулого, розширюючи сформовані сенси щодо революції, влади, демократії. Тут потрібно мати на увазі вплив на анархістську філософію «критичної теорії», чий характерні риси виділив Пітер Осборн: 1) підозра філософії щодо її самодостатності, що випливає з мислення Маркса, Ніцше та Фрейда (трьох «вчителів підозри», за висловом Поля Рікера), а також бажання продовжити класичний філософський проєкт іншими засобами; 2) послідовна орієнтація на анти-, між- і трансдисциплінарні об'єкти, причому вони не обов'язково експліцитно розуміються як такі; 3) відкритість щодо тексту, пов'язаного з рецепцією літературного модернізму, який усвідомлює своє коріння у філософському романтизмі; 4) критичне ставлення до усталених форм західних капіталістичних суспільств; 5) трансформований раціоналізм, який лежить в основі [Осборн, 2008, с. 211]. Осборн говорить також про те, що в «теорії» все більш вагому роль відіграють італійські теоретики (найімовірніше, маючи на увазі Дж. Ваттімо і Дж. Агамбена, ядром політичної філософії яких є питання про те, що таке анархістський потенціал сьогодні) [Осборн, 2008, с. 214]. Анархістськи налаштовані теоретики Франкфуртської школи створили «літературу Визволення». Однак принципово важливо з'ясувати оригінальний внесок подальшої філософії до радикальної політичної теорії, якою керуються сучасні ліві.

П. Осборн поставив за мету осмислення та актуалізацію зв'язку між лівим рухом 1960-х рр. і сучасними посткапіталістичними рухами. Політичні ідеї Жюльєн Делеза і Фелікса Гваттарі піддаються рецепції (наприклад, Антоніо Негрі та Майклом Гардтом), але «поки це лише ознака прагнення продовжувати певний історичний досвід, не маючи для цього адекватних форм» [Осборн, 2008]. Травень 1968-го – це подія ключова для сучасного анархістського руху, адже він, як пише Лоран Тевено, «сприяв оживленню критичної діяльності і освоєнню досвіду критики цілим поколінням. Кожна наступна генерація заново проходить через цей досвід, який має свої особливості в залежності від змін політичної обстановки» [Тевено, 2009, с. 282].

Сучасна радикальна політика прагне завершити те, що не вдалося в 1968 році. «Травнева революція, наче в кіно, прокручується назад, щоб знову відбутися, але вже з волі великої теорії: начерк плану тотальної деедипізації суспільства» [Подорога, 2009, с. 277]. Критика ринкового порядку в кінці 1960-х присутня в критиці на адресу неолібералізму в 1980-90-і роки. Революція 1968 року підготувала альтернативний (антиглобалістський) рух [Альтерглобалізм: теорія и практика..., 2003, с. 162]. Травень 68-го заперечував будь-який вид ієрархії, говорив від імені повсякдення, що дозволяло піддати критиці і фігуру активіста. «Згадка повсякдення націлена на те, щоб повалити першість інтелектуальної диспозиції, першість установки на роздуми, план, стратегію, навіть якщо вони їй орієнтовані на революційне завдання» [Тевено, 2009, с. 276]. Критика на адресу «патріархального і науково-технічного порядків величч» сприяла появі нового «мережевого» порядку величч, коли величч оцінюється з погляду здібності до встановлення мережевих зв'язків [Болтански & Кьяпелло, 2011].

Тут доречно буде вказати на загальне в класичному і посткласичному анархізмі. Це загальне може бути викладено в наступних п'яти пунктах: 1) особливе бачення людської природи – людина представляється одночасно як егоїст і альтруїст; взаємодопомога і анархістський ідеал вбудовані в людську природу, що пояснює, наприклад у П. Кропоткіна, постійну появу анархізму в людській історії, неминуче повстання проти державної влади; 2) критика наявного соціального порядку, який спотворює людську природу; 3) уявлення про вільне суспільство як ідеал; анархістське суспільство – це нескінченний деструктивно-створюючий процес вільної соціальної організації, умовою якого є свобода; 4) інтерес до шляху, завдяки якому може бути побудоване вільне суспільство; 5) неприйняття зовнішнього примусу та державної влади.

Водночас з'являються й нові тенденції. Постструктуралістська оптика дозволила С. Ньюмену виділити два суттєві недоліки «класичного» анархізму: (гуманістичний)

есенціалізм і опору на позитивізм з його претензією на абсолютну наукову істину. Філософія «класичного» анархізму оперує поняттям «природний закон», який управляє соціальними взаємодіями і людським розвитком.

Твердження про те, що соціальне повністю зрозуміле через науку й дослідження, що наука є «об'єктивним знанням» про суспільство, заперечується в постанархізмі, опираючись на філософію Жана-Франсуа Ліотара і Мішеля Фуко. «Мовні ігри», які представляють суспільство, змінюють соціальні зв'язки. Ми маємо справу з безліччю поглядів, що становлять сучасне соціальне (соціальна ідентичність, моральні позиції, релігійні ідентифікації та дискурси). У такій реальності немає єдиного, по-справжньому послідовного й панівного бачення, яке могло б пояснити суспільство. Оптимістичний погляд на науку, властивий теоретикам анархізму XIX ст., пішов у минуле. Наука розглядається як ідеологія, а виробництво знання (наприклад, уявлення про людську сутність) – як необхідний продукт влади, а отже, воно не обов'язково звільняє [Newman, 2001, p. 80].

Ж. Делез і Ф. Гваттарі переглядають тактику опору різним формам пригноблення: «Радикальна форма спротиву повинна концентруватися на постійних спробах виходу з-під контролю, які не ведуть до великої фінальної революції, а радше схильні до невдач, дотримуються іншої тактики і допускають множинні супутні ситуації боротьби» [Делёз, 2010, с. 410]. На думку С. Ньюмена, територія радикальної політики – це набір мікрополітичних колективних битв, які з'єднуються одна з одною в пошуках безумовної свободи [Newman, 2011]. Щодо характеру сучасного протестного руху соціальні теоретики доходять висновку, що неінституціалізованість і несистемність «являє собою його системну властивість, оскільки забезпечує головні умови його відтворення – всепроникність і незнищенність» [Бараш, 2018, с. 102].

Постанархізм розпрощався з вірою в революцію (на користь повстання), яка *раз і назавжди* вирішить всі проблеми, *остаточно* знищить владу, з ресентиментом щодо влади. Хоча стосовно С. Ньюмена необхідно зробити зауваження: він фактично радикалізує сенс революції, революція стає для нього постійною діяльністю. Водночас С. Ньюмен чітко вловлює і концептуалізує дух різних анархістських рухів, що виникли на межі тисячоліть [Newman, 2010]. Організація спільного буття з іншими людьми, взаємодія між ними передбачає неминучість «процедур координування та сходження сходінками спільнот і ієрархій» [Тевено, 2009, с. 284]. Потрібні інші аналітичні моделі, здатні враховувати значимість ієрархій, порядків оцінювання та спільний світ, природу взаємодії між людьми. Жиль Липовецький запропонував інтерпретацію травневих подій, що підкреслює індивідуалізм протесту 1968-го. Він вважає, що колективний рух був насправді індивідуалістським за своєю спрямованістю, оскільки передбачав не самозречення заради спільної справи, а «культурний радикалізм, надмірний гедонізм, контркультуру, вільний секс» [цит. за: Тевено, 2009, с. 254].

Загалом, замість розмитої категорії індивідуалізму сучасні автори пропонують «режими залученості», замість онтології влади – антропологію політики. Постанархізм прагне розробити нову етичну основу, за допомогою якої можна оцінювати боротьбу та управляти нею. Та радикалізація, яку представляє постанархізм, більш універсальна і сумісна за певних умов із різними формами організації (включно з вертикальними). Мислити звільнення – це здійснювати політику. Не змінюватися стає неможливо. Процес анархістського життя вимагає та сприяє постійній самореалізації, стану вічної революції. Подієвість і контингентність увійшли до сучасної теорії революції, що означає осмислення її історичності без прив'язки до прогресу. Цього, можливо, недостатньо для повноцінного теоретичного осмислення революції, «але це – та методологія, за яку потрібно триматися, опонуючи всім теперішнім версіям “тези про кінець революції”» [Капустин, 2019, с. 28].

Анархізм ґрунтується на сукупності певних філософських ідей. Реконструкція філософсько-методологічних підстав нового впливового ідейного руху постанархізму веде нас до терміну «радикальна філософія», до якої належать М. Штірнер, Ф. Ніцше, М. Фуко,

Ж. Делез, Ф. Гваттарі, Ж. Дерріда, Ж. Рансьєр, Дж. Агамбен. Опираючись на їхню філософію, у сучасному мережевому суспільстві знову «винаходять» лівих, повертають їм посткапіталістичну уяву. Про це йдеться у відомому дослідникам збірнику «The Anarchist Turn», який підсумував результати конференції в New School for Social Research (Нью-Йорк) [Blumenfeld, Bottici & Critchley, 2013].

Для нового опору неолібералізму неможливо просто покладатися на «класичні» анархістські принципи. Їх необхідно адаптувати з урахуванням диверсифікації влади в душі філософії М. Фуко, а також диверсифікації агентів, які можуть викликати соціальні зміни. Карл Левіт задав напрямок осмислення анархічної («радикальної») думки як «розрізняючої та розриваючої загальні означення сутності людини і власні можливості тієї чи іншої людини» [Левіт, 2002, с. 551]. Для критики есенціалістської ідеї класичного анархізму про людську сутність як незачеплене владою чисте місце опору «неприродній» державі використовується, серед іншого, філософія М. Штірнера і Ф. Ніцше, а для опису процесів суб'єктивації та мікрофізики влади – філософія М. Фуко. У цьому контексті ми спостерігаємо розрив з традицією. Влада, яка розосереджена по всьому суспільству, не може бути зруйнована. Тому Фуко вводить як концептуальне доповнення форму політичного опору [Barnett, 2016]. Надлишок влади є достатньою причиною для опору.

Однак постанархістські автори побачили проблему в пошуку джерела опору, відмінного від простої реакції на владу. Це склало основу для критики фукіанської концепції влади [Fraser, 1981, pp. 272–287]. Цю проблему також обговорює Ж. Рансьєр, який стверджує, що радикальний опір неможливий доти, доки не з'явиться демократична матриця, яка ставить під сумнів наявні відносини панування і підпорядкування [Rancière, 2009]. Жак Рансьєр – теоретик емансипації, яка розуміється в самому широкому сенсі як опір владі, заснований на передумові рівності кого завгодно з ким завгодно [Перцева, 2015, с. 122]. Відптовхуючись від Фуко, його концепції влади та археологічного методу, Рансьєр поставив своїм завданням зробити мислимими практики опору владі в їхній позитивності. Цього він досягає за допомогою введення поняття «суб'єктивації» як похідної форми опору. Як ключову характеристику суб'єкта, поряд з такими особливостями, як скінченність, буття-для-іншого тощо, Рансьєр висуває здатність впливати на наявний «поділ чуттєвого». На відміну від старих лівих, стурбованих лише захопленням конституційної влади, сучасні радикали (які не обов'язково виступають проти ідеї захоплення влади) знаходять, що більш доцільно міркувати в термінах побудови влади, культивування соціальної творчості та колективної уяви. Ліві не можуть просто «взяти» владу без того, щоб спочатку не збудувати її – демократично – знизу. За словами Крічлі, такі дії дозволили б нам «уявити деконструкцію» як політичної, так і дисциплінарної сфер, «заснованих на першості arche», тобто будь-якої моделі мислення, яка претендує на неспростовні метафізичні основи, походження, панування або перший принцип, згідно з яким будь-яка культурна система (соціальна, політична чи інтелектуальна) може бути впорядкована ієрархічно [Critchley, 2011].

Зі свого боку принциповою стратегією Джорджо Агамбена є пошук стертих сучасним слововживанням значень відомих термінів або інше вживання поширених понять. Велике місце в його творчості займає аналіз християнської політичної теології, ігнорування якої, на його думку, позбавляє нас доступу до розуміння сучасного устрою влади [Агамбен, 2018, с. 241–278]. Ключові концепти Агамбена («людина без змісту», «засоби без мети», «homo sacer», «будь-яке буття», «форма життя», «прийдешнє співтовариство», «месіанічний час» тощо), «потенційність» як особливий онтологічний вимір (нова актуалізація, інше застосування наших здібностей), «бездіяльність» як людська і політична практика, його інтерес до аномальної політики дозволяють бачити в ньому актуального анархістського філософа. Анархізм важливий для розуміння уявлень Агамбена про «прийдешню політику». Зберігаючи вірність ключовим анархістським принципам (анархія як природний стан соціальності), він водночас істотно модернізує анархістську теорію, формулює новаторські анархістські концепції [McLoughlin, 2016].

Анархізм у його оновленому вигляді маніфестує себе як ґрунт радикальної політики останніх часів. Він зайняв нішу, яку раніше займав марксизм. Він став «серцем» революційної ідеології сучасності, джерелом ідей і натхнення. І навіть якщо хтось із теоретиків і мислителів не поділяє духу анархізму, йому все одно варто звернути увагу на сучасне анархічне мислення, адже воно більше не обмежується бунтом, безглуздом і нещадним, а пропонує цілу низку конструктивних концептів у найрізноманітніших областях наукового та філософського знання. Для постанархістської думки принципово важливо ліквідувати прогалину між теорією і практикою, «помістити теорію і практику в своєрідне спілкування» [Blumenfeld, Bottici & Critchley, 2013, p. 2]. Для створення ефективної політики важливо подумати про лексику, щоб мова була «простою і зрозумілою, а також красивою» [Blumenfeld, Bottici & Critchley, 2013, p. 194]. Автори «The Anarchist Turn» передають свої думки з вражаючою ясністю, лаконічною концентрованістю, силою і пристрастю. Можна сказати, що це є особливістю мови постанархістських філософів. Вони борються зі стереотипами, спонукаючи читача не думати про усталену ліву доктрину й передбачувани реалії, а досліджувати нові території та способи боротьби. Вони обирають стиль «рішення», який явно контрастує з гайдегеріанським і дерріданським.

Спираючись на соціальну онтологію, створену радикальними філософами, не тільки «заново винаходяться ліві» та радикалізується значення революції в сучасній політиці, але й позначаються контури «прийдешньої спільноти». Спільнота визначається через поняття комунікації. Але це не традиційний тип комунікації. Це не інтерсуб'єктивність і не пряма передача повідомлення у відповідності до якоїсь лінійної моделі. Постанархістська думка шукає можливість по-новому обґрунтувати відмінність між суспільством і співтовариством, використовуючи поняття «зв'язки», «сили», «інтереси», «сенси». Спільнота, на відміну від авторитарно організованого суспільства, є тією організацією людей, з якої може виникнути вільне суспільство. Спільнота організована за анархістськими принципами, як-от антиавторитаризм, антиєрархічність і горизонталізм.

У висновку насамперед зазначимо, що для сучасних анархістських мислителів непередбачуваність, винахідливість і випадковість є центральними елементами нового способу мислення про анархізм. Реконструкція філософсько-методологічних підстав постанархізму привела нас до радикальної філософії М. Штірнера, Ф. Ніцше, М. Фуко, Ж. Делеза, Ф. Гваттарі, Ж. Дерріда, Ж. Рансьєра, Дж. Агамбена. Спираючись на ідеї та методологію цих філософів, у сучасному мережевому суспільстві знову «винаходять» лівих, повертають їм посткапіталістичну уяву. У постанархізмі політичний активізм знаходить свою філософію. Ця філософія передбачає перевизначення політики. Політика тут – акт людської дії, заснованої на відмінності. Завдання політики – розподіл цілого і здатність мислити співтовариство як полеміку щодо цього цілого, причому неврахованим групам необхідно надати можливість бути почутими й побаченими. Апорії класичного анархізму вирішуються шляхом постанархістської концептуалізації протестного руху в рамках широкого комунікативного підходу.

«Анархістський поворот», за Ньюменом, це не тільки політика, але й робота над концептуальними межами, під час якої поле дослідження стає предметом постійної проблематизації. Результатом цієї роботи є постійний перегляд категорій та концептуальних меж. Тож анархісти сьогодні визнають, що цінності, дії та пов'язані з ними ідентичності є лише «попереднім налаштуванням». Інакше вони будуть обмежувати індивідуальну свободу. До того ж сучасні анархісти враховують революційний потенціал практик. Практики завжди розвиваються і можуть трансформуватися з появою нових цінностей, які зі свого боку передбачають радикальний вихід за рамки наявної діяльності. Це означає, що формування анархістської філософії, яка теоретизує через дію, триває. Це дослідження не ставить крапку, а прагне подолати тенденцію замовчування анархізму як теоретичного явища, як форми інтелектуальної діяльності та запрошує до критичної рефлексії щодо анархізму і його філософії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Агамбен Дж. Царство и слава. К теологической генеалогии экономики и управления / пер. с итал. Д. С. Фарафоновой, Е. В. Смагиной. М.: Изд-во Института Гайдара; СПб.: Факультет свободных искусств и наук СПбГУ, 2018. С. 241–278.

Альтерглобализм: теория и практика «антиглобалистского движения» / под ред. А. В. Бузгалина. М.: Едиториал УРСС, 2003. 256 с.

Бараш Р. Э., Антоновский А. Ю. Системно-коммуникативное исследование радикальных движений, или как возможна научная теория протеста. *Философский журнал*. 2018. Т. 11. № 2. С. 91–105.

Болтански Л., Кьяпелло Э. Новый дух капитализма / пер. с франц. С. Фокина, О. Волчек, Н. Калягиной, С. Рындина. М.: Новое литературное обозрение, 2011. 976 с.

Валлерстайн И. Конец знакомого мира. Социология XXI века / пер. с англ. под ред. В. А. Иноземцева; Центр исследований постиндустриального общества. М.: Логос, 2003. 368 с.

Делёз Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения: Тысяча плато / пер. с франц. Я. И. Свирский. Екатеринбург: У-Фактория; Астрель, 2010. 895 с.

Капустин Б. Рассуждения о «конце революции». М.: Изд-во Института Гайдара, 2019. 144 с.

Крїчлї С. Вступ до континентальної філософії / пер. з англ. В. Менжуліна. К.: ТОВ «Стилос», 2008. 152 с. DOI першоджерела: <https://doi.org/10.1093/actrade/9780192853592.001.0001>.

Лёвит К. От Гегеля к Ницше. Революционный перелом в мышлении XIX века / пер. с нем. К. Лоцевского. СПб.: Владимир Даль, 2002. 672 с.

Осборн П. Интеллектуальный поворот / пер. С. Огурцова. *Художественный журнал*. 2008. № 69. URL: <http://moscowartmagazine.com/issue/23/article/370>.

Осборн П. Философия после теории. Трансдисциплинарность и новое. *Логос. Философско-литературный журнал*. 2017. Том 27. № 3. С. 199–227. DOI: <https://doi.org/10.22394/0869-5377-2017-3-199-222>.

Перцева А. А. Проблема видимости у Фуко и Рансьера. *Философский журнал*. 2015. Т. 8. № 3. С. 121–143.

Подорога В. А. Апология политического. М.: Высшая школа экономики, 2010. 288 с.

Рансьер Ж. На краю политического / пер. с франц. Б. М. Скуратова. М.: Праксис, 2006. 240 с.

Современная западная философия. Энциклопедический словарь / под ред. О. Хеффе, В. С. Малахова, В. П. Филатова, Т. А. Дмитриева. Ин-т философии. М.: Культурная революция, 2009. 392 с.

Тевено А. Вверх дном: сообщество и личность в дискурсивных кульбитах Мая 1968-го. *Антропология революции* / сост. и ред. И. Прохоров, А. Дмитриев, И. Кукулин, М. Майофис. М.: Новое литературное обозрение, 2009. С. 242–294.

Agamben and Radical Politics. *Critical Connections* / Ed. by D. McLoughlin. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. 270 p. DOI: <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9781474402637.001.0001>.

Barnett D. C. The Primacy of Resistance: Anarchism, Foucault, and the Art of Not Being Governed [Electronic Resource]. *Scholarship@Western: Electronic Thesis and Dissertation Repository*. 2016. URL: <https://ir.lib.uwo.ca/etd/4265>.

Critchley S. The Anarchist Turn [Electronic Resource]. *YouTube. ADCS Video*. 23 May 2011. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8Y6ANkKyeZQ>.

Fraser N. Foucault on Modern Power: Empirical Insights and Normative Confusions. *Praxis International I*. 1981. No. 3. pp. 272–287.

Gordon U. *Anarchy Alive! Anti-authoritarian Politics from Practice to Theory*. London: Pluto Press, 2008. 20 p.

McGeough J. Romanticism after the Anarchist Turn. *Literature Compass*. 13/1. 2016. pp. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/lic3.12291>.

Newman S. From Bakunin to Lacan: Anti-Authoritarianism and the Dislocation of Power. Lanham, MD: Lexington Books, 2001. 197 p.

Newman S. The Politics of Postanarchism. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2010. 220 p. DOI: <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9780748634958.001.0001>.

Newman S. Post-Anarchism and Radical Politics Today. *Post Anarchism: A Reader* / Ed. by D. Roussele, S. Evren. Lanham, MD: Lexington, 2011. pp. 58–61.

Newman S. Postanarchism: A Politics of Anti-Politics. *Journal of Political Ideologies*. 2011. No. 3. pp. 313–327. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569317.2011.607301>.

Osborne P. A Sudden Topicality: Marx, Nietzsche and the Politics of Crisis. *Radical Philosophy*. 2010. Vol. 160. pp. 19–26.

Rancière J. Hatred of Democracy / trans. by S. Corcoran. London; New York: Verso, 2009. 105 p.

The Anarchist Turn / Ed. by J. Blumenfeld, Ch. Bottici, S. Critchley. London: Pluto Press, 2013. 272 p.

Павлюченко Андрій Миколайович

аспірант, факультет історії та філософії

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

вул. Дворянська, 2, Одеса, 65026

E-mail: sawthis00@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7832-7298>

Стаття надійшла до редакції: 09.11.2020

Схвалено до друку: 27.11.2020

POSTANARCHISM AS A PHILOSOPHY OF RADICAL POLITICS

Andrii Pavliuchenko M.

PhD student, Faculty of History and Philosophy

Odesa National University named after I. I. Mechnikov

2, Dvoryanska str., 65026, Odesa, Ukraine

E-mail: sawthis00@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7832-7298>

ABSTRACT

The article presents the postanarchist conceptualization of radical politics. The methodology of this study was a critical analysis and use of historical and philosophical methods, the method of contextualism, the method of discursive analysis. In connection with the intensification of protest movements, including those aimed at combating the omnipotence of the state, the spread of the ideology of anti-globalization is growing theoretical interest in anarchism. Anarchism today is not the only political doctrine. This is a large family of like-minded people, united by hostility to uncontrolled power, distrust of the hierarchy and optimistic belief in the ability of ordinary people to control their lives and organize social relations on the basis of freedom, equality and solidarity. In the framework of the announced “anarchist turn”, anarchism is manifested as the basis of radical policy in recent times. The theoretical foundations of modern anarchism remain poorly understood. Modern political radicalism is based on a certain philosophy, which in a new way substantiates the ideas and actions in the socio-political sphere, aimed at radical change of existing social institutions. This is a philosophy of action, struggle, protest. Postanarchism is seen as a new view of radical politics. The features of philosophical essentialism as the basis of conceptual modeling in classical anarchism are formulated. Postanarchism is presented as a philosophy that avoids essentialism, its tools are analyzed. The connection between the left movement of the 1960s and modern post-capitalist movements is analyzed. Political theory here is further developed,

ceases to be abstract, filled with human meaning. Within the framework of the “anarchist turn” there is a gradual destruction of the main stereotypes or narratives about anarchism (about its theoretical insolvency, unscientificity, utopianism) formed over many years in literature and public opinion. It is proved that the theory of anarchism is constantly evolving and updated over time in order to find solutions to acute social, political and economic problems. The author sees the prospects of post-anarchism in its political philosophy, which has certain values. In the modern era, such a philosophy was supplanted by positivist political science in theory and for the triumph of moral nihilism and relativism in practice. The obtained results allow us to find out what distinguishes modern anarchism as a movement and philosophy from the left movements of the past and the features of the theoretical language of description of the modern protest movement.

Keywords: anarchism, anarchist studies, post-anarchism, resistance studies, political philosophy, anarchist philosophy.

REFERENCES

- Agamben, G. (2018). *The Kingdom and the Glory: For a Theological Genealogy of Economy and Government*. (D. Farafonova, E. Smahyna, Trans.). Moscow: Gaidar Institute Press; Saint Petersburg: Faculty of Liberal Arts and Sciences. (Original work published 2007). (In Russian).
- Barash, R., & Antonovsky, A. Y. (2018). A Study of Social Movements from the Systemic Communication Standpoint: is a Scientific Theory of Political Protest Possible? *The Philosophy Journal*, 11(2), 91–105. (In Russian).
- Barnett, D. C. (2016). The Primacy of Resistance: Anarchism, Foucault, and the Art of Not Being Governed. *Scholarship@Western: Electronic Thesis and Dissertation Repository*. Retrieved from <https://ir.lib.uwo.ca/etd/4265>.
- Blumenfeld, J., Bottici, Ch., & Critchley, S. (Eds.). (2013). *The Anarchist Turn*. London: Pluto Press.
- Boltanski, L., & Chiapello, E. (2011). *The New Spirit of Capitalism*. (S. Fokyn, Trans.). Moscow: NLO. (Original work published 1999). (In Russian).
- Buzgalin, A. V. (Ed.). (2003). *Alternative Globalization: Theory and Practice of the “Anti-globalization Movement”*. Moscow: Editorial URSS. (In Russian).
- Critchley, S. (2008). *Continental Philosophy: A Very Short Introduction*. (V. Menzhulyn, Trans.). Kyiv: Stylos. (Original work published 2001). (In Ukrainian). DOI of Original Work: <https://doi.org/10.1093/actrade/9780192853592.001.0001>.
- Critchley, S. (2011, May 23). The Anarchist Turn. *YouTube* (ADCS Video). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=8Y6ANkKyeZQ> (2020, November 4).
- Deleuze, G., & Guattari, F. (2010). *Capitalism and Schizophrenia: A Thousand Plateaus*. (Ya. Y. Svyryskiy, Trans.). Ekaterynburh: U Faktoryia; Astrel. (Original work published 1980). (In Russian).
- Fraser, N. (1981). Foucault on Modern Power: Empirical Insights and Normative Confusions. *Praxis International* 1, 3, 272–287.
- Gordon, U. (2008). *Anarchy Alive! Anti-authoritarian Politics from Practice to Theory*. London: Pluto Press.
- Heffe, O., Malahova, V. S., Filatova, V. P., & Dmitrieva T. A. (Eds.). (2009). *Contemporary Western Philosophy. Encyclopedic Dictionary*. Moscow: KultRev. (In Russian).
- Kapustyn, B. (2019). *Reasoning about the “End of the Revolution”*. Moscow: Gaidar’s Institute Press. (In Russian).
- Löwith, K. (2002). *From Hegel to Nietzsche: The Revolution in 19th Century Thought*. (K. Loshchevskiy, Trans.). Saint Petersburg: Vladymyr Dal’. (Original work published 1939). (In Russian).
- McGeough, J. (2016). Romanticism after the Anarchist Turn. *Literature Compass*, 13(1), 3–12. DOI: <https://doi.org/10.1111/lic3.12291>.
- McLoughlin, D. (Ed.). (2016). *Agamben and Radical Politics. Critical Connections*. Edinburgh: Edinburgh University Press. DOI: <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9781474402637.01.0001>.
- Newman, S. (2001). *From Bakunin to Lacan: Anti-Authoritarianism and the Dislocation of Power*. Lanham, MD: Lexington Books.

- Newman, S. (2010). *The Politics of Postanarchism*. Edinburgh: Edinburgh University Press. DOI: <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9780748634958.001.0001>.
- Newman, S. (2011). Post-Anarchism and Radical Politics Today. In D. Rousselle & S. Evren (Eds.), *Post Anarchism: A Reader* (pp. 58–61). Lanham, MD: Lexington.
- Newman, S. (2011). Postanarchism: A Politics of Anti-Politics. *Journal of Political Ideologies*, 3, 313–327. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569317.2011.607301>.
- Osborne, P. (2010). A Sudden Topicality: Marx, Nietzsche and the Politics of Crisis. *Radical Philosophy*, 160, 19–26.
- Osborne, P. (2008). Intelligent Turn. Conversation with Zeiham Azyzov. (S. Ohurtsov, Trans.) *Moscow Art Magazine*, 69. Retrieved from <http://moscowartmagazine.com/issue/23/article/370>. (In Russian).
- Osborne, P. (2017). Philosophy After Theory. Transdisciplinarity and the New. (Cube of Pink Group, Trans.). *Logos*, 27(3), 199–227. (Original work published 2011). (In Russian). DOI: <https://doi.org/10.22394/0869-5377-2017-3-199-222>.
- Pertseva, A. (2015). Appearance, Politics, Subjectivation: from Foucault to Rancière. *The Philosophy Journal*, 8(3), 121–143. (In Russian).
- Podoroza, V. (2010). *Apology for the Political*. Moscow: HSE Publishing House. (In Russian).
- Rancière, J. (2006). *On the Edges of Politic*. (B. M. Skuratov, Trans.). Moscow: Praxis. (Original work published 1990). (In Russian).
- Rancière, J. (2009). *Hatred of Democracy*. (Corcoran, S., Trans.). London; New York: Verso. (Original work published 2005).
- Thévenot, L. (2009). Upside Down: Community and Personality in the Discursive Somersaults of May 1968. (O. Koveneva, Trans.). In I. Prokhorov, A. Dmitriyev, I. Kukulin & M. Mayofis (Eds.), *Anthropology of Revolution* (pp. 242–294). Moscow: NLO. (Original work published 2008). (In Russian).
- Wallerstein, I. (2004). *The End of the World as We Know It: Social Science for the Twenty-First Century*. (V. L. Ynozemtsev, Trans.). Moscow: Logos. (Original work published 2001). (In Russian).

Article arrived: 09.11.2020

Accepted: 27.11.2020